

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

MONIKULTTUURINEN OHJAUS

2011

SISÄLTÖ

- 3 ... Johdanto
- 4 ... Eri kieli- ja kulttuuritaustainen oppilas koulussa
- 7 ... Monikulttuurinen ohjaus ja opintojen tukeminen
- 11 ... Oppilaan- ja opinto-ohjaus lapsen ja nuoren tukena
- 13 ... Monikulttuurinen ohjaus perusopetukseen
valmistavassa opetuksessa
- 18 ... Monikulttuurinen ohjaus perusopetuksessa
- 21 ... Monikulttuurinen ohjaus lukiokoulutuksessa
- 22 ... Monikulttuurisen ohjauksen kirjallisuutta
- 25 ... Tuki- ja oppimateriaaleja
- 29 ... Monikulttuuriseen ohjaukseen liittyviä käsitteitä
- 31 ... Lisätietoja

JOHDANTO

Kulttuurinen monimuotoisuus on aina ollut osa suomalaista yhteiskuntaa. Lisääntyvä monikulttuurisuus asettaa yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon perustuvalla opetuksella ja opiskelijoiden tasavertaiselle tukemiselle uusia haasteita.

Jotta opetuksen korkea laatu ja yhdenvertaisuus saavutetaan myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien osalta, tulee kouluissa huomioida eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden ja opiskelijoiden tarpeet esimerkiksi opetusjärjestelyissä. Erityisesti oppilaan- ja opinto-ohjauksella voidaan edistää ja tukea monikulttuurisen oppilaan sopeutumista kouluun ja oppilaitokseen. Tämä edellyttää, että opetusjärjestelyissä sekä opetus- ja ohjaustyössä otetaan riittävällä tavalla huomioon monikulttuurisen ohjauksen kysymykset.

Miten opetus ja ohjaus kohtaavat erilaisista kulttuurisista taustoista tulevia oppilaita?
Miten koulun ohjaus- ja opetusjärjestelyissä ja ohjaustoiminnan suunnittelussa huomioidaan kulttuurinen monimuotoisuus?
Mitä monikulttuurisuus edellyttää opettajalta ja opetukselta?
Mitä opinto-ohjauksessa pitää ottaa maahanmuuttajien kannalta huomioon?
Mitkä ovat oppilaitoksen ulkopuolisen yhteistyön tarpeet?

ERI KIELI- JA KULTTUURITAUSTAINEN OPPILAS KOULUSSA

Eri kieli- ja kulttuuritaustainen oppilas kohtaa kouluun tullessaan suomalaisen yhteiskunnan kulttuurin ja arvomaailman, joka myös sisältää monia erilaisia arvoja, näkemyksiä ja osakulttuureita. Opiskelija kohtaa koulussa uuden kielen ja kulttuurin, erilaiset toimintatavat, normit ja käyttäytymissäännöt. Myös

opetusmenetelmät sekä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus saattavat tuntua oudoilta ja vierailta. Koulussa on lisäksi työntekijöitä, joiden työnkuvat ja -tehtävät saattavat olla alussa opiskelijalle ja hänen vanhemmilleen tuntemattomia.

Kun kouluun tulee eri kieli- ja kulttuuri- taustainen oppilas, myös koulu saa uuden peilaus- pinnan. Suomalaisen koulun erityispiirteet tulevat tällöin näkyvämmiksi ja erilaisesta näkökulmasta pohdittavaksi. Tämä antaa hyvät edellytykset luoda

myös uusia toimintatapoja. Keskustelun monikult- tuuruudesta voi virittää kysymyksellä: *Huomioi- daanko toimintatavoissamme monikulttuurisen/ eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan tai opiskelijan näkökulma?*

Kokonaisvaltaisen tuen ja moniammatillisen yhteistyön tärkeys

Toiseen maahan muuttaminen on nuorelle ja hänen perheelleen jo sinällään iso elämänmuutos. Muuton taustalla voi joskus olla myös traumaattisia ja psyykkisesti järkyttäviä kokemuksia. Tämän vuoksi on tärkeää, että alkuvaiheessa kartoitetaan riittävän monipuolisesti nuoren elämäntilanne ja myös koulun ulkopuolisen tuen, kuten psykososiaalisen tuen tarpeet.

Yleensä nuoren kokonaisvaltaisen elämäntilanteen selkiyttäminen ja tuki täydentyy vasta koulun ulkopuolisen asiantuntija- ja tukiverkoston avulla. Opintoihin liittyvän ohjauksen merkitys on kaiken aikaa tärkeänä yhdyssiteenä arkeen. Se on linkki nuoren koulunkäyntiin ja keskeinen kiinnityspinta nuoren sosiaaliseen lähiympäristöön.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan opetuksessa tulee noudattaa opetussuunnitelman perusteita sekä ottaa huomioon oppilaan tausta ja opiskelun lähtökohdat. Alussa selvitettäviä asioita ovat opiskelijan äidinkieli ja kulttuuritausta, maassaoloaika, aikaisempi koulunkäynti ja suomen/ruotsin kielen taito. Tämän lisäksi on hyvä kartoittaa mahdollisia oppimiseen liittyviä haasteita ja niihin soveltuvia tukitoimia.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan sopeutumisesta suomalaiseen kouluun auttavat perusopetuksen valmistava opetus sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetus ja oman äidinkielen opetus. Maahanmuuttajataustaiset oppilaat ovat oikeutettuja myös joustaviin järjestelyihin esimerkiksi koetilanteissa.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen nuoren viihtymiseen oppilaitoksessa vaikuttavat keskeisenä tekijänä koulun opetusjärjestelyt ja hänen opettajansa. Opettajan on tärkeää kohdata opiskelija ihmisenä yksilöllisine kokemuksineen, tietoineen, taitoineen ja tarpeineen. Tietoisuus näistä on perustana opettajan suunnitteleuille eriyttäville työtavoille ja -tehtäville.

Keskeinen osa maahanmuuttajataustaisen oppilaan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan on integroituminen osaksi oppilaitosyhteisöä. Tätä voidaan edistää kehittämällä eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan tarpeita huomioivia ohjaus- ja tukimuotoja.

MONIKULTTUURINEN OHJAUS JA OPINTOJEN TUKEMINEN

Monikulttuurisella ohjauksella tarkoitetaan yleisesti psykososiaalista ja muuta tukea, jolla autetaan opiskelijaa kotoutumaan uuteen ympäristöön. Oppilaitoksessa monikulttuurinen ohjaus on erilaisten toimien ja järjestelyjen kokonaisuus, joiden tavoitteena on edistää eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan sopeutumista uuteen sosiaaliseen, kulttuuriseen ja pedagogiseen ympäristöön.

Koulussa monikulttuurisella ohjauksella tarkoitetaan toimia, joilla tuetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan sopeutumista koulu yhteisönsä jäseneksi sekä opiskelussa tarvittavien valmiuksien kehittymistä. Monikulttuurinen ohjaus on toiminnallinen viitekehys, jonka avulla voidaan tietoisesti lisätä monikulttuurista ajattelua ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan huomioimista oppilaitoksen käytännöissä. Tavoitteena on tällöin pyrkiä varmistamaan, että ohjauksessa, opetuksessa ja opetusjärjestelyissä otetaan riittävästi huomioon eri kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan erityistarpeet. Koulun monikulttuurisen ohjauksen lähtökohtana on *kulttuurinen tietoisuus*: koulussa vallitsevan valtakulttuurin ja ohjattavan kulttuurille tyypilliset arvot, uskomukset, totuutena pidetyt tiedot, arvostetut taidot, perinteet, kieli ja toimintatavat ovat usein erilaiset.

Ohjauksen järjestäminen koskee koulun sisäisiä ja ulkopuolisia toimijoita. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien ohjauksen erityiskysymykset saattavat vaatia usean koulun sisä- ja ulkopuolella toimivan opetus- ja ohjausalan asiantuntijan yhteistyötä. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi muiden oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen, työ- ja elinkeinotoimen, maahanmuuttajien omien järjestöjen sekä maahanmuuttajille suunnattujen tukipalvelujen kanssa. Yhteistyö eri kieli- ja kulttuuriryhmien oman äidinkielen opettajien ja koulun muun opettajakunnan sekä oppilashuoltoa ja ohjausta hoitavan henkilökunnan välillä on koettu tulokselliseksi.

Opintojen tukeminen edellyttää toimivan ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuvan yhteistyön luomista kodin ja koulun välille. Vanhemmille tulisi antaa riittävästi tietoa koulun käytännöistä ja kertoa koulun tarjoamista opiskelun tuen eri muodoista ja oppilashuoltotyön toiminnasta. Vanhemmat osaavat kertoa oppilaan itsensä lisäksi parhaiten hänen koulutaustastaan, kotimaansa koulujärjestelmästä, kasvatus- ja opetuskäytänteistä sekä kulttuurista laajemminkin. Laajemman kuvan saaminen auttaa sekä tutustumisessa että esimerkiksi mahdollisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Vanhempien on alusta asti hyvä olla

mukana myös nuoren jatko-opiskeluihin liittyvässä pohdinnassa ja hakuprosessissa.

Maahanmuuttajaoppilaan ja hänen perheensä tietämys Suomen koulutusjärjestelmästä, eri ammattien pätevyysvaatimuksista, koulutusaloista, tutkinnoista, opintososiaalisista eduista sekä opiskelun keskimääräisistä suorittamisajoista on usein hyvin

vähäistä, minkä vuoksi keskusteluaikaa opiskelusta ja opinnoista tulee varata riittävästi. Tutustuminen lähtömaan koulutusjärjestelmään on eduksi, sillä se auttaa selvittämään Suomen koulutusjärjestelmän keskeisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Eri ammatteihin pätevöittävässä tutkintojen laajuuksissa voi olla suuriakin maakohtaisia eroja.

Tukea koulunkäyntiin

Useilla paikkakunnilla omakieliset kulttuuritulkit, -mentorit tai maahanmuuttajajärjestöjen edustajat ovat aktiivisia yhteistyösapuolia koulujen ja oppilaitosten kanssa. Myös lasten koulunkäyntiä tukevat läksykerhot ja opintopiirit ovat rakentaneet siltoja kodin ja koulun välille. Opintopiirit eivät ole tukiopetusta vaan koulussa opitun tiedon hahmottamista omalla äidinkielellä ja oman kulttuurin pohjalta. Kulttuuritulkit tai -mentorit voivat olla koulussa apuna muun muassa selvittämässä ongelmatilanteita sekä välittämässä tärkeää tietoa.

Koulussa opittu ei käänny suomesta maahanmuuttajanuoren kielelle ilman haasteita. Asiat eivät välttämättä sisäisty koulussa eikä maahanmuuttajaoppilas usein uskalla pyytää lisäselityksiä. Tieto ei aina täysin avaudu, ja omasta äidinkielestä ei ehkä löydy sanastoa, jolla vanhemmat osaisivat auttaa kotona. Koulu voi järjestää tällöin tarvittavaa läksyapua ja muita tukitoimia itsenäisesti tai yhteistyössä maahanmuuttajajärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kielikysymykset ja tulkkaukset

Ymmärretyksi tuleminen on vieraskielisen ohjattavan ohjauksessa erityiskysymys. Molempinpuolinen ymmärtäminen on tärkeää, kun oppilaalle selvitetään koulunkäyntiin liittyviä peruskäytäntöjä ja sovitaan kodin ja koulun välisestä yhteydenpidosta. Suunnitelmien laadintavaiheessa tulee erityisesti varmistaa, että ohjaajalla sekä ohjattavalla ja hänen vanhemmillaan on tarvittaessa käytössään tulkki.

Henkilökohtaiseen ohjaukseen tulee varata riittävästi aikaa. Suositeltavaa on, että vieraskielisen oppilaan ohjaukseen tulisi varata vähintään kaksinkertainen tuntimäärä. Tiedon tarve on alussa erityisen suuri, ja myös henkilökohtaisen ohjaajan läsnäolo on hyvin tärkeää. Maahanmuuttaja tarvitsee opintojensa suunnittelun taustalle huomattavasti enemmän tietoa esimerkiksi eri oppiaineiden ja kurssien sisällöistä, käytetyistä opetustavoista ja keinoja arvioida suomen/ruotsin kielen taidon riittävyyttä. Tämän vuoksi jo pelkästään informatiiviseen ohjaukseen kuluu runsaasti aikaa.

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen merkitys opintojen tukemisessa saattaa olla eri kieli- ja kulttuuritaustaiselle oppilaalle ja hänen vanhemmilleen aluksi epäselvä. Siksi on tärkeää selvittää, mitä oppilaan- ja opinto-ohjaus ylipäätään tarkoittaa, mihin sitä tarvitaan ja kuka sitä tekee. Tärkeää on myös keskustella, mitkä ovat uraohjauksen tavoitteet ja ohjaajan ja ohjattavan roolit ohjauksessa. Seuraavassa kappaleessa hahmotetaan lyhyesti oppilaan- ja opinto-ohjauksen sekä koulun ohjaustoiminnan tavoitteita.

OPPILAAN- JA OPINTO-OHJAUS LAPSEN JA NUOREN TUKENA

Ohjaus muodostaa koko opiskeluajan kestävän jatkumon, jonka myötä oppilaat saavat perustiedot ja taidot tehdä koulutukseen, työhön ja elämänsä liittyviä valintoja ja päätöksiä. Ohjaus on koulun eri asiantuntijoiden toteuttamaa toimintaa, jolla tuetaan oppilaan ura- ja elämänsuunnittelun valmiuksien kehittymistä sekä autetaan oppilasta ohjaamaan omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Perusopetuslaissa todetaan, että opetuksen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetussuunnitelman perusteissa koulun ohjaustoiminta määritellään sekä kaikkien opettajien että opinto-ohjaajan tehtäväksi.

Jokaisen opettajan tehtävänä on tarjota tukea oppilaan päivittäiseen koulunkäyntiin ja opiskeluihin liittyvissä kysymyksissä. Opinto-ohjaajan ydinosaamista ovat puolestaan nuoren ura- ja elämänsuunnittelun ohjaus sekä koulutusvalintoihin liittyvän ohjauksen suunnittelu. Ohjauksen järjestämisen periaatteet tulee määritellä erikseen koulun opetussuunnitelmassa. Niiden tulee koskea sekä koulun sisäistä että koulun ulkopuolisten tahojen yhteistyötä.

Ohjaus on erilaisia toimia, joilla tuetaan oppilaan opiskelutaitojen ja itsetuntemuksen sekä päätöksentekotaitojen kehittymistä. Tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan, koulunkäyntiinsä ja opiskeluihinsa liittyviä vahvuuksia ja ongelmakohtia sekä etsimään ratkaisuja valinta- ja ongelmatilanteissa.

Ohjauksen avulla oppilas saa urasuunnittelunsa tueksi tarvitsemaansa tietoa eri koulutusvaihtoehdoista ja työ- ja elinkeinoelämästä sekä oppii

hyödyntämään myös itsenäisesti sähköisiä tietolähteitä ja hakuoppaita. Oppilailta ja heidän vanhemmillaan tulee olla riittävän selkeä kuva, mistä ja miten saada opintoihin sekä ura- ja ammattikysymyksiin ohjausta, tietoa ja neuvontaa koulussa.

Ohjauksella on mahdollista ehkäistä opintoihin liittyviä ongelmia. Siten se on myös olennainen osa syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa koulussa. Ohjauksen merkitys on tärkeä erityisesti opintojen alussa, kun maahanmuuttaja tulee uuteen oppimisympäristöön ja -yhteisöön ja totuttelee sen uusiin työ- ja toimintatapoihin.

Haasteellisempien ohjaukseen ja opintojen tukeen liittyvien kysymysten ratkaiseminen edellyttää usein useamman kuin yhden ammattilaisen asiantuntijuutta. Toimiva moniammatillinen yhteistyö on tällöin tärkeä voimavara, jossa tarvitaan koulun sisäisiä ja ulkopuolisia yhteistyö- ja asiantuntijatahoja.

MONIKULTTUURINEN OHJAUS PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVASSA OPETUKSESSA

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteet

Ennen perusopetukseen siirtymistä voidaan maahanmuuttajille järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa oppilaille tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Se on tarkoitettu oppilaille, jonka suomen tai ruotsin kielen taito tai muut valmiudet eivät riitä perusopetuksen ryhmässä opiskelamiseen. Valmistavassa opetuksessa oppilaat ovat iältään, opiskeluvalmiuksiltaan ja oppimistaustaltaan erilaisia ja opetusryhmässä on tavallisesti moneen eri kieli- ja kulttuuriryhmään kuuluvia oppilaita.

Ohjaus valmistavassa opetuksessa

Ohjauksen merkitys valmistavan opetuksen aikana on erittäin suuri. Valmistavaa opetusta annetaan perusopetuksen oppiaineissa, joissa noudatetaan oppilaan tieto- ja taitotason mukaan laadittua oppilaan omaa opinto-ohjelmaa.

Oppilaan omaa opinto-ohjelmaa suunniteltaessa tulee tarkastella laajasti oppilaan opiskeluvalmiuksia

sekä hänen aiempaa koulutus- ja oppimishistoriaansa.

On tärkeää, että myös vanhemmat pääsevät osallistumaan tähän prosessiin. Oppilaan tiedoissa ja taidoissa voi olla hyvinkin suuria eroja eri oppiaineissa. Jotta opiskelun suunnittelu olisi oppilaan kannalta mielekästä, on suunnittelun lähtökohdaksi hyvä ottaa aiempi osaaminen ja vahvuudet.

Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan kirjataan:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin
- opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö
- oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetukseen
- ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet

Valmistavan opetuksen aikana oppilaan-ohjausta toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattujen ohjaustoiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaan-ohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Henkilökohtaisessa ohjauksessa tulee ottaa huomioon erityisesti ne sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset, joita oppilas kohtaa siirtyessään valmistavasta opetuksesta perusopetuksen ryhmiin. Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tiedot oppilaan vahvuuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyvät yleisopetukseen. Siirtymää suunniteltaessa tulee huolehtia myös siitä, että oppilaan opiskelua tukevia järjestelyjä jatketaan myös hänen siirtyessään yleisopetukseen.

Aluekoordinaattorit maahanmuuttajalapsen koulunkäynnin tukena

Aluekoordinaattorit vastaavat maahanmuuttajalasten ja -nuorten sekä muiden kieli- ja kulttuuri-ryhmiin kuuluvien oppilaiden tuen tarpeiden huomioon ottamisesta jo esiopetuksesta lähtien. Aluekoordinaattorit tukevat varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta alkaen maahanmuuttajalasta ja hänen vanhempiaan kouluun ja oppimiseen liittyvien tukitoimenpiteiden valinnassa yhteistyössä oman alueensa koulujen rehtoreiden ja opetushenkilöstön kanssa.

Aluekoordinaattorit tekevät alueellista yhteistyötä myös erityisopetuksen aluekoordinaattorien ja alueellisen oppilashuoltotyöryhmän kanssa. Koordinaattorit ovat mukana eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen kehittämisestä vastaavassa tiimissä. Aluekoordinaattorit tekevät lisäksi kotoutumiseen liittyvää yhteistyötä sosiaali- ja terveystieteiden edustajien kanssa.

Aluekoordinaattorin tehtäviin sisältyvät:

- kouluvaihtoehtojen suunnittelu koulun aloitusvaiheessa ja siirryttäessä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen
- puhelinneuvonta (mm. huoltajat, tutkivat tahot, koulujen työntekijät)
- vanhempainilaisuuksiin osallistuminen
- maahanmuuttajaoppilaan koulupaikkajärjestelyt ja oppimiseen liittyvien tukitoimien suunnittelu
- koulun konsultointi ja ohjaus maahanmuuttajaoppilaan oppimisen tuen suunnittelussa
- tiedottaminen nivel- ja siirtymävaiheessa oppilaan edistymisestä, oppimisen vahvuuksista ja tarvittavista tukitoimista
- oman vastualueen valmistavan opetuksen oppilaspaikkatilanteesta huolehtiminen

MONIKULTTUURINEN OHJAUS PERUSOPETUKSESSA

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan ohjaus on järjestettävä joustavasti tukemaan oppilaan oman opinto-ohjelman mukaista asteittaista siirtymistä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Opintojen suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon opiskelijan ikä ja oppimistausta. Koulussa on hyvä pohtia

etukäteen niitä tapoja ja keinoja, joilla tuetaan sellaista oppilasta, jonka opiskelu tapahtuu muulla kuin omalla äidinkielellä. Oppimisen ja opintojen tukemisessa tulee hyödyntää mahdollisimman hyvin tarjolla olevat koulun sisäiset ja ulkopuoliset tukitoimet.

Henkilökohtainen ohjaus on keino varmistaa, että oppilaalle ja hänen vanhemmilleen muodostuu selkeä ja realistinen kokonaiskuva peruskoulussa opiskelusta, perusopetuksen aikaisista koulutusvalinnoista sekä niiden vaikutuksista jatko-opintoihin. Vieraskielisen oppijan tueksi tarjotut opetusjärjestelyt ja eri tuen muodot on myös tärkeää selvittää yhdessä keskustellen ja erilaisia tukimuotoja pohtien. Vastavanlaisia opiskelun tukitoimia ei lähtömaan koulussa ehkä ole ollut, ja sen vuoksi vanhemmat saattavat kokea opiskelun tuen järjestelyt negatiivisena, elleivät he saa keskustelun ja esitteiden kautta riittävää ymmärrystä niiden tarpeellisuudesta ja luonteesta.

Maahanmuuttajataustainen oppilas ja hänen vanhempansa tarvitsevat usein myös selkeää yleistietoa Suomen koulutusjärjestelmästä ja työelämästä ja niiden toiminnasta sekä eri ammatteihin pätevyitymisvaatimuksista. Selkokielisten ja eri kielillä saatavilla olevien esitteiden lisäksi on hyvä järjestää maahanmuuttajavanhemmille suunnattuja

infotilaisuuksia ja vanhempainiltoja, joissa voidaan rauhassa ja keskustellen paneutua asioihin.

Ohjauksella tulee edistää maahanmuuttajataustaisen oppilaan sopeutumista uuteen kouluympäristöön. Mitä vanhempana oppilas tulee kouluun, sitä enemmän tulisi tukea hänen sopeutumistaan kouluyhteisön jäseneksi. Sosiaalista integraatiota voidaan edistää esimerkiksi tukioppilas- ja kummitoiminnalla sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden vertaistuella. Jos nuori löytää koulusta ystäviä ja kokee, että hän on osa kouluyhteisöä, opiskelukin tuntuu mielekkäämmältä ja sujuu paremmin.

Oppilaanohjauksella tuetaan myös kotoutumista ja sopeutumista arkeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Elämänhallintataitojen ja valmiuksien kehittäminen merkitsee tällöin päivittäisten asioiden hoitamisen opettelua ja esimerkiksi tutustumista ja asioimista julkisissa palvelu- ja toimipisteissä.

Erikieliset vanhempainillat – tiedottamista ja ennakkoluulojen käsittelyä

Vanhempainiltoja on hyvä järjestää myös kieliryhmittäin. Niissä voidaan perehdyttää muun muassa suomalaiseen koulutusjärjestelmään, perusopetuksen aikaisiin ainevalintoihin, jatko-opiskelupaikkojen pääsyvaatimuksiin, erilaisiin koulutusväyliin, opintososiaalisiin kysymyksiin ja erilaisten ammattien koulutusvaatimuksiin.

Kohderyhmän tavoittaminen voi olla haastavaa, mutta erikielisten vanhempainiltojen järjestäminen on koettu onnistuneeksi ohjauksen tuuriset vanhemmat ja oppilaat tarvitse-
nettyä tietoa peruskoulusta, Suomen työelämästä ja sen vaatimuksista sekä vanhempainiltojen dialogisessa vuorovai-
teita, ennakkoluuloja, aikaisempia

ja tiedotuksen käytännöksi. Monikult-
vat monipuolista ja selkeästi jäsen-
koulujärjestelmästä, suomalaisesta
jatko-opintomahdollisuuksista. Van-
kutuksessa voidaan käsitellä myös asen-
kokemuksia, toiveita ja pelkoja.

MONIKULTTUURINEN OHJAUS LUKIOKOULUTUKSESSA

Eri kieli- ja kulttuuritaustaiselle lukio-opiskelijalle yksilöllisen opinto-ohjauksen merkitys on suuri. Opinto-ohjaukselle tuleekin varata riittävästi aikaa jo opiskelujen alkuvaiheesta lähtien. Ohjauksella varmistetaan, että opiskelijan kokonaistilanne tulee lukio-opintojen alkuvaiheessa selvitettyksi ja mahdolliset tukitoimet aloitetaan jo lukio-opintojen aloitusvaiheessa. Alussa on hyvä keskustella opiskelijoiden sekä heidän vanhempiansa kanssa lukion tarjoamista tukijärjestelyistä sekä vieraskielisten opiskelijoiden erityisistä järjestelyistä ylioppilastutkinnoissa.

Lukio-opinnot edellyttävät opiskelijalta lukuisia itsenäisiä päätöksiä ja valintoja, joiden tukemiseen tarvitaan henkilökohtaista ohjausta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelija voi yhdessä opinto-ohjaajan kanssa keskustella opinto-ohjelmastaan, kurssivalinnoistaan ja niiden merkityksestä, jatko-opinnoistaan

sekä laajemmin ammatti- ja urasuunnitelmistaan. Yksilöllinen ohjaus tekee mahdolliseksi kannustavan ja samalla realistisen kuvan saamisen erilaisista jatko-opintovaihtoehtoista.

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen sujumisen edellytyksenä on, että opetusjärjestelyt vastaavat opiskelijan erityistarpeisiin. Kieleen ja oppimiseen liittyvät haasteet edellyttävät joustavuutta sekä opetustavoissa että -menetelmissä.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisille opiskelijoille myös itsenäinen jatko-opintojen suunnittelu ja siihen liittyvä tiedon hakeminen on haasteellisempaa kuin kantaväestön opiskelijoille. Lukio-opiskeluun ja ura- ja elämänsuunnitteluun liittyviin erityiskysymyksiin on mahdollista keskittyä sekä yksilöohjauksessa että vertaisryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa ja pienryhmämuotoisessa ohjauksessa.

MONIKULTTUURISEN OHJAUKSEN KIRJALLISUUTTA

- Alitolppa-Niitamo, A. & Sirkiä, J. 2007: *Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille*. Helsinki: Väestöliiton Kotipuu.
- Pitkänen, P. (toim.) 2005: *Kulttuurien välinen työ*. Helsinki: Edita Prima.
- Päivärinta, M. & Nissilä, L. (toim.) 2010: *Perusopetukseen valmistava opetus – opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön*. Opetushallitus.
- Pöyhönen, S. & Hiltula, K. (toim.) 2006: *Opettajana vieraalla maalla. Opetuskulttuurien kohtaamisia*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Rätty, M. 2002: *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Tampere: Tammi.
- Talib, M-T. & Lipponen, P. 2008: *Kuka minä olen? Monikulttuuristen opiskelijoiden identiteettipuhetta*. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Verkkojulkaisuja

- Honkasalo, V., Souto A-M. & Suurpää L.: *Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 16.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf>
- Ikonen, K. & Jääskeläinen, L. 2008: *Maahanmuuttajien opiskelu lukiossa. Maahanmuuttajien opiskelun tuen muodot ja tarpeet lukiokoulutuksessa vuonna 2006*. Helsinki: Opetushallitus.
http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/46750_maahanmuuttajien_opiskelu_kukiossa.pdf

- Juutilainen, P-K. (toim.) 2007: *Suhteita ja suunnanottoja. Näkökulmia nuorten ohjaukseen*. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta.
http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/48963_suhteita_ja_suunnanottoa.pdf

- Launikari, M. & Puukari, S. (Eds.) 2005: *Multicultural Guidance and Counselling. Theoretical Foundations and Best Practices in Europe*. Helsinki: CIMO; Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15622_multicultural_guidance_and_counselling.pdf

- Taajamo, M. & Puukari, S. (toim.) 2007: *Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 36.
<http://ktl.jyu.fi/img/portal/7775/G036.pdf>

TUKI- JA OPPIMATERIAALEJA

Infopankki

Sivusto, jossa on tietoa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta ja mahdollisuuksista. Palvelua tuotetaan useilla eri kielillä. Aiheina mm. lupa-asiat, asuminen, suomen kieli sekä kulttuuri ja vapaa-aika.

<http://www.infopankki.fi/>

Selma – ajankohtaiset koulutukset eri kieli- ja kulttuuriryhmille

www.selma-net.fi

Edu.fi maahanmuuttajasivut

Tietoa maahanmuuttajien koulutuksesta sekä verkkomateriaalia suomen kielen, yhteiskuntatiedon ja ammattisanojen opiskeluun.

<http://www.edu.fi/maahanmuuttajat>

Moped – monikulttuurisen pedagogiikan sivusto

Sivusto on suunnattu kouluikäisten lasten opettajille ja heidän vanhemmilleen. Sivulla on perustietoa suomalaisesta koulusta sekä kalenteri monikulttuurisen opetuksen alaan liittyvistä tapahtumista ja kursseista.

<http://www.moped.fi/>

Virtuopo

Maahanmuuttajille suunnatut selkokielellä kirjoitetut sivustot, joilla on tietoa Suomen koulutusjärjestelmästä, opiskelusta, työelämästä ja ammateista:

<http://www.virtuopo.net/selkokieli/>

Kommentoitu luettelo maahanmuuttajataustaisten opetuksen ja koulutuksen materiaaleista

Opetushallitus julkaisee luettelo maahanmuuttajataustaisten opetuksen ja koulutuksen materiaaleista.

Luettelo on tilattavissa Opetushallituksesta tai ladattavissa Opetushallituksen sivuilta.

<http://www.oph.fi/julkaisut/>

<http://www.edu.fi/maahanmuuttajat>

Amma – koulutukseen ja ammatteihin liittyvää oppimateriaalia selkokielellä

Ammatillinen koulutus maahanmuuttajille-projektin (Helsingin yliopisto 2005) aikana koottua selkokielistä materiaalia liittyen ammatteihin ja työelämään.

Toimittaneet Pia Järvinen ja Jouni Sirkiä.

http://www.hyvan.helsinki.fi/amma/pdf/esite3_v5.pdf

Vilma – yhteiskuntatietoa selkokielellä

Sivustolle on koottuna verkkomateriaalia maahanmuuttajien yhteiskuntatiedon opiskelua varten. Kouluttajat voivat käyttää Vilmaa apuna maahanmuuttajien yhteiskuntatiedon opetuksessa. Maahanmuuttajat voivat myös etsiä itsenäisesti tietoa ja tehdä tehtäviä.

<http://virtuoosi.pkky.fi/vilma/>

Ahaa! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen

Väestöliiton tuottama sähköinen koulutusmateriaali maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa toimiville opetustyön ammattilaisille. Sivustolta löytyy monikulttuurisuuteen liittyvää itseopiskelumateriaalia, vinkkejä kirjallisuudesta ja www-sivuista, esimerkkejä hyvin toimineista monikulttuurisuustyön malleista ja hankkeista sekä valmiita kalvopohjia ja ideoita opettajille.

<http://www.aha-avaimia.fi/>

Equal – erilaisuutta ja monikulttuurisuutta käsittelevä työvälinepaketti

Kouluille tarkoitettu työvälinepaketti, jonka avulla opettajat voivat käsitellä monikulttuurisuusaiheita oppilaidensa kanssa (harjoituksia, pelejä, pienryhmätehtäviä).

<http://www.hrea.org/erc/Library/secondary/different-equal-en.pdf>

Maahanmuuttajien kotoutumisen tuki

Suomen Punaisen Ristin sivustolla esitellään muun muassa erilaisia kotoutumisen toimintamalleja, joilla Punaisen Ristin vapaaehtoiset tukevat maahanmuuttajien kotoutumista eri paikkakunnilla. Sivustolta voi myös ladata yksilön ja perheen kotoutumisen prosesseja kuvaavan Kotoutumiskaaren eri kielillä sekä Kotoutumisen tukena -oppaan.

<http://www.redcross.fi/apuajatuksia/maahanmuuttajientuki/toiminta/kotoutuminen/>

Erilaisuus sallittu – tietoa maahanmuuttajalle ja työhön perehdyttäjälle

Perehdyttämällä monimuotoiseen työyhteisöön (Petmo) -hankkeen tuottama sivusto, jossa on tietoa ja työelämäsanastoa maahanmuuttajalle. Samalla sivustolla on myös pdf-muotoisena saatavilla Erilaisuus sallittu -käsikirja työhön perehdyttäjälle ja työnohjaajalle.

<http://www.tyoelamanverkko-opisto.fi/petmo/>

<http://www.ouka.fi/villavictor/pdf/erilaisuussallittu.pdf>

The Sociodynamic Counselling Website

Sisältää englanniksi tietoa Vance Peavyn kehittämästä sosiodynaamisesta ohjauksesta, joka soveltuu hyvin myös monikulttuuriseen ohjaukseen.

<http://www.sociodynamic-constructivist-counseling.com/>

Syrjinnän vastainen käsikirja

http://iom.fi/files/legal_training/finnish/finnish_anti-discrimination_handbook_full.pdf

SOPPI – Suomeksi oppimassa

Näkökulmia siihen, millaista on maahanmuuttajaoppilaan kouluarki, millaista on oppia suomeksi, kun suomi ei ole oma äidinkieli, ja mitä tulisi ottaa huomioon opetettaessa suomen kielen taidoltaan heterogeenisiä oppilasryhmiä.

<http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/soppi>

Yhdenvertaisuusopas ja tietoa yhdenvertaisuuden edistämisestä

<http://www.yhdenvertaisuus.fi>

MONIKULTTUURISEEN OHJAUKSEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Kotoutuminen

Prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Maahanmuuttajalle laaditaan kotoutumissuunnitelma, jonka tavoite on vahvistaa hänen kieli- taitoaan, osaamistaan ja työelämävalmiuksiaan.

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja Suomessa on jonkin toisen maan kansalainen tai kansalaisuutta vailla oleva henkilö, joka on muuttanut Suomeen asumaan.

Maahanmuuttajataustainen henkilö

Toisesta maasta pysyväluontoisesti Suomeen muuttanut henkilö tai hänen jälkeläisensä. Maahanmuuton syyt vaihtelevat suuresti, ja taustalla voi olla esimerkiksi työ, perhe tai pakolaisuus.

Moniammatillinen yhteistyö

Työskentelyä asiakas- ja työlähtöisesti niin, että eri ammattiryhmät yhdistävät tietonsa ja taitonsa ja pyrkivät mahdollisimman tasa-arvoiseen päätöksentekoon.

Monikulttuurinen ohjaus

Ohjausta, neuvontaa ja tukea henkilölle, joka on etniseltä tai kulttuuriselta taustaltaan erilainen kuin ohjaaja tai ohjaajan etninen tai kulttuurinen tausta on erilainen kuin ohjattavien. Psykososiaalista ja psykologista tukea, joka auttaa ohjattavaa kotoutumaan ja sopeutumaan uuteen ympäristöön.

Ohjaus

- 1) Yksilön ura- ja elämänsuunnittelua tukeva ammatillisen keskustelun muoto.
- 2) Erilaisia toimia, joiden avulla yksilö voi määritellä valmiuksiaan, taitojaan ja kiinnostuksiaan, tehdä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä sekä hallita yksilöllistä kehityskaartaan oppimisessa, työssä ja muussa sellaisessa toiminnassa, jossa valmiuksia ja taitoja opitaan ja/tai käytetään.

Ohjaus oppilaitoksessa

- 1) Moniammatillisesti annettua tietoa, neuvontaa ja tukea opiskeluun ja opintojen edistämiseen.
- 2) Tietoja ja taitoja, jotka tukevat opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelua ja näiden valmiuksien kehittymistä.

Oppilaanohjaus

Perusopetuksen yhteydessä oppilaille annettavaa henkilökohtaista, pienryhmä- ja luokkamuotoista ohjausta. Oppilaanohjauksen tavoitteet ja järjestäminen on määritelty Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Opinto-ohjaus

Lukio- ja aikuislukio-opiskelun yhteydessä opiskelijoille annettavaa henkilökohtaista ohjausta. Pienryhmä- ja luokkamuotoista ohjausta. Opinto-ohjauksen tavoitteet ja järjestäminen on määritelty Opetushallituksen lukion opetussuunnitelman perusteissa.

LISÄTIETOJA

Opetushallitus

PL 380

00531 Helsinki

www.edu.fi/maahanmuuttajat

Opetushallitus
PL 380
00531 Helsinki
040 348 7555
www.oph.fi